

ОБРАЗАЦ

ПРЕДЛОЗИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА НАЦРТА ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О СОЦИЈАЛНОЈ ЗАШТИТИ

Орган/организација/заинтересовано лице: Мрежа организација за децу Србије МОДС

Седиште и адреса: Карађорђево трг 18/5, Београд

Име и презиме лица које доставља предлоге: Саша Стефановић

Контакт телефон: 011 2609 577

Е-пошта: office@zadecu.org

Датум: 5.8.2018.

1. Начелне примедбе на текст Нацрта закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити

Мрежа организација за децу Србије МОДС поздравља предлоге Нацрта закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити који су у складу са политиком која има за циљ да осигура подршку родитељима и спречи измештање детета из породице.

Током консултација са чланицама МОДС-а показало се да постоји потреба за бројним изменама Закона о социјалној заштити чији обим превазилази проценат који је дозвољен приликом доношења закона о изменама и допунама. У складу са тим, мишљења смо да би требало радити на тексту новог Закона о социјалној заштити уз консултације и учешће представника организација грађанског друштва који својим искуством и стручношћу могу допринети унапређењу законских решења.

Чланице МОДС-а су на консултативном састанку поводом измена и допуна Закона дефинисале принципе на основу којих ће се вршити оцена квалитета измена и допуна.

Као главни изазови у функционисању система социјалне заштите идентификовани су **неадекватни механизми финансирања услуга у заједници, недовољна буџетска издвајања за услуге у заједници, рестриктивни прописи у односу на развој превентивних услуга, услуга које пружају организације цивилног друштва као и слабе механизме контроле квалитета услуга и надзора над пружаоцима услуга.**

Наиме, иако је држава дерогирала одговорност пружања услуга социјалне заштите, које представљају основу система социјалне заштите, на ниво јединица локалних самоуправа, није осигурала средства за њихову имплементацију. Ово је довело до неравномерног развоја услуга у заједници и до тога да услуге нису доступне највећем броју деце и породица. Исто тако, Република Србија још увек није предузела конкретне кораке ка деинституционализацији, која је блиско повезана са успостављањем одрживог, флексибилног и свеобухватног система услуга на локалном нивоу.

У складу са идентификованим изазовима, чланице Мреже организација за децу Србије дефинисале су током консултација следећа очекивања од измена и допуна Закона о социјалној заштити:

- 1) да омогуће и подстакну ефикаснији развој услуга за подршку осетљивим групама са фокусом на **унапређењу механизма финансирања услуга**, како у домену доступности финансијских средстава за финансирање услуга, унапређења самог механизма финансирања услуга (који је тренутно дефинисан кроз јавне набавке), тако и успостављања механизма који омогућује да ”новац прати корисника”;
- 2) да допринесу процесу **деинституционализације**;
- 3) да успоставе основ за јачање механизма који би **гарантовали квалитет услуга** за кориснике, а не само испуњеност техничких стандарда;
- 4) да омогуће успостављање услуга **интензивне подршке породици, социјално-едукативних и саветодавно-терапијских услуга**;
- 5) да успоставе ефикасне **механизме санкционисања** у случају кршења одредби закона или непримене закона;
- 6) да осигурају доношење недостајућих **правилника**;
- 7) да подстакну развој **приватно-јавног партнерства** у пружању услуга;
- 8) да осигурају да су **установе социјалне заштите прилагођене** у потпуности особама са инвалидитетом и деци са сметњама у развоју.

Другим речима, МОДС очекује да Закон о изменама и допунама Закона о социјалној заштити осигура свеобухватну подршку родитељима и деци, допринесе спречавању издвајања деце из породице, осигура ефикасну и увремењену подршку посебно деци из маргинализованих група, да осигура хитност у реаговању када су деца у питању и генерално унапреди доступност услуга у заједници.

У односу на изложене принципе и анализу Закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити **изражавамо жаљење што је пропуштена прилика да се измене и допуне закона више баве финансирањем и одрживошћу услуга, као и успостављањем механизма који омогућује да ”новац прати корисника“.**

Истовремено, МОДС указује на то да је **позиција невладиних организација као пружалаца услуга недовољно заступљена и нејасна**, и да је Нацртом пропуштена прилика да се осигура поштовање начела плуралитета пружалаца услуга.

Нацрт закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити у делу који се односи на живот у заједници и подршку породици **уводи центре за децу, младе и породицу (5% измена)**. Ипак, није јасно да ли тренутне установе за смештај деце и младих постају центри за децу, младе и породицу и због чега, у том случају, долази до промене кроз успостављање нових усанава. Оно што је позитивно то је да установе могу да пружају услуге интензивне подршке породици. Ипак, **не спомиње се учешће невладиних организација као пружалаца услуга интензивне подршке породици, уколико су лиценциране.**

У складу са **политиком деинституционализације**, чији је приоритет подршка **примарној породици**, законске измене би требало да иду у смеру **смањења и укидања смештајних, домских капацитета за децу у процесу трансформације резиденцијалних усанава**. Законским изменама би требало предвидети рок за трансформацију усанава имајући у виду, пре свега, најбољи интерес деце.

Мишљења смо да **члан 19**. Нацрта измена и допуна Закона о социјалној заштити који одређује максимални број корисника по објекту, уместо по установи, **није у складу са политиком која је усмерена на деинституционализацију и трансформацију усанава за смештај корисника, а која је дефинисана Акционим планом за Поглавље 23**. Такође, Нацртом је предвиђено да министар има дискреционо право за **одређивање максималног броја корисника по објекту**, што оставља могућност да се домски капацитети повећавају.

Изражавамо бојазан да установе могу проширивати своје капацитете у недоглед изградњом појединачних објеката, или прилагођавањем објеката друге намене за смештај корисника. Уз то додајемо да се ниједан међународни документ не бави појединачним објектима, већ установама социјалне заштите, односно институцијама.

Председница Владе Ана Брнабић је у свом експозеу најавила активности које ће омогућити деинституционализацију резиденцијалних установа и препознала нови Закон о социјалној заштити као инструмент којим ће ово бити омогућено (2017. стр. 61). Закључујемо да би свако одступање од процеса деинституционализације представљало кршење међународноправних обавеза, оглушивање о препоруке међународних уговорних тела и одступање од програма Владе Републике Србије.

Члан 17. Нацрта измена и допуна Закона о социјалној заштити, као и сам члан 52 Закона о социјалној заштити, може се тумачити на начин да се **домски смештај може обезбедити ако се не могу обезбедити „дневне услуге у заједници, услуге подршке за самосталан живот, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге“**, што представља потенцијално лоше решење јер се на овај начин ствара могућност да недостатак дневних услуга буде разлог да се неко издвоји из породице и смести у дом. Закон не сме у овим случајевима да буде вишезначан.

Из Нацрта измена и допуна закона **није јасно над којим правним лицима се врши екстерна супервизија и ко ће финансирати екстерну супервизију**, с обзиром на то да не постоји дефиниција делатности од значаја за социјалну заштиту.

Као новина **уводи се моделовање програма пружања услуга**. Из Нацрта Закона о изменама и допунама није довољно јасно шта се подразумева под моделовањем, да ли је моделовање услов за акредитовање програма и лиценцирање услуга и како ће **и ко финансирати моделовање програма пружања услуга**.

Нацртом закона се предвиђају у великом делу и промене које се односе на **Центар за заштиту жртава трговине људима (8%)**. Поздрављамо увођење Центра за заштиту жртава трговине људима у Закон о социјалној заштити и то што се предвиђа финансирање услуга социјалне заштите које се пружају жртвама трговине људима из буџета Републике Србије. Ипак, МОДС изражава бојазан да не постоји механизам који би омогућио директне исплате организацијама цивилног друштва као пружаоцима услуга и сматра да је потребно у оквиру ових измена и допуна јасно предвидети овај механизам. Исто тако, потребно је спецификовати које друге

услуге Центар за заштиту жртава трговине људима, осим наведених, може да пружа или избрисати овај део члана 52.

Променом **члана 97.** Закона о социјалној заштити **уводи се принцип да се посебна новчана надокнада рачуна од датума када је дете остварило право на помоћ и негу другог лица.** Потребно је да се размотри како да се уважи чињеница да су се родитељи бринули о детету и пре него што је остварено право на помоћ и негу другог лица.

Неопходно је да измене и допуне закона обезбеде услове за развој деце у породичном окружењу и **скраћивање периода привременог збрињавања** које не обезбеђује деци оптималне услове за развој (нарочито код мале деце због брзих развојних промена које доживљавају). Поред овога, неопходно је предвидети и **пружање подршке породицама из којих су деца измештена, за повратак деце у примарну породицу.** Овој теми није посвећена значајна пажња у изменама и допунама.

Предложеним законским изменама **пренаглашен је комерцијални аспект у систему социјалне заштите** истицањем да се обављање делатности социјалне заштите финансира и **из средстава корисника.** Тиме се губи из вида суштина социјалне заштите и њених циљева - *одржавати минималну материјалну сигурност и независност појединца и породице у задовољавању животних потреба, створити једнаке могућности за самостални живот и подстицати на социјалну укљученост, предупредити злостављање, занемаривање или експлоатацију, односно отклонити њихове последице.*

Имајући у виду трошкове живота које породице са децом имају, посебно породице са децом са тешкоћама у развоју, породице које су сиромашне, **неопходно је увећати пондере за децу при обрачуну новчане социјалне помоћи.**

Истакли бисмо на крају да законодавац више пажње треба да посвети томе да се обезбеди механизам путем којег ће локалне самоуправе да **развију заокружен и целовит систем подршке за децу и породице** који ће обухватити – **рано препознавање тешкоћа и проблема код деце, рану интервенцију као подршку деци и породицама на раном узрасту, развој услуга које ће омогућити сталну, правовремену и одговарајућу подршку породици са децом која имају тешкоће у развоју, омогућити доступност услуга и програма за децу која су у сукобу са законом, ради њиховог укључивања у локалну заједницу, социјално-едукативне програме и услуге које ће подржавати социјалну инклузију и образовање засновано на инклузивним принципима.**

2. Примедбе у појединостима (наводе се примедбе на конкретне чланове Нацрта закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити , нпр. „Члан ... Закона мења се и гласи: „...” или У члану ..., после става... додаје се став ... који гласи „...” и сл)

Члан 6. Нацрта измена и допуна / члан 16а Закона о социјалној заштити

У ставу 2 додати „ПРУЖА ПОДРШКУ И ПРИПРЕМУ ЗА ПОВРАТАК ДЕТЕТА У ПРИМАРНУ ПОРОДИЦУ“

Центар за децу, младе и породицу пружа и услуге породицама које су у ризику од измештања детета из породице И ПРУЖА ПОДРШКУ И ПРИПРЕМУ ЗА ПОВРАТАК ДЕТЕТА У ПРИМАРНУ ПОРОДИЦУ.

Члан 9. Нацрта измена и допуна / Члан 22. Закона о социјалној заштити

У члану 22. став 1. брише се КАО И ИЗ СРЕДСТАВА КОРИСНИКА и додаје „КАО И ВРШЕЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ УСТАНОВА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ“.

Обављање делатности социјалне заштите финансира се из буџета Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе КАО И ВРШЕЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ УСТАНОВА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ.

Члан 11. Нацрта измена и допуна / Члан 40. Закона о социјалној заштити

У ставу 1, тачка 4. додаје се „РАНА ИНТЕРВЕНЦИЈА“ и гласи „саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге – саветовање; терапија; медијација; СОС телефон; социјално-едукативни програми; РАНА ИНТЕРВЕНЦИЈА. “

У тачки 5. која је предложена у Нацрту, после „породични сарадник“ додати „УСЛУГЕ ЈАЧАЊА ПОРОДИЦЕ У РИЗИКУ“ тако да гласи: „услуге интензивне подршке породици у ризику од измештања деце – породични сарадник; УСЛУГЕ ЈАЧАЊА ПОРОДИЦЕ У РИЗИКУ, одржавање породичних односа, поновно спајање породице и друге услуге с циљем превазилажења кризних ситуација и унапређивања породичних односа.“

Члан 17. Нацрта измена и допуна / Члан 52. Закона о социјалној заштити

У члану 52. став 1. се мења и гласи: „ДОМСКИ СМЕШТАЈ ОБЕЗБЕЂУЈЕ СЕ КОРИСНИКУ КАДА НИЈЕ У ЊЕГОВОМ НАЈБОЉЕМ ИНТЕРЕСУ ОСТАНАК У ПОРОДИЦИ.“

У члану 52. став 3. додати: „УЗ ОДОБРЕЊЕ МИНИСТАРСТВА НАДЛЕЖНОГ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ“

На крају става 3. додати: „ОДЛУКА О ДАЉЕМ НАСТАВКУ ДОМСКОГ СМЕШТАЈА ДЕТЕТА ПРОВЕРАВА СЕ У ПОСТУПКУ РЕВИЗИЈЕ СВАКА ДВА МЕСЕЦА. ЗА ПРОДУЖЕТАК СМЕШТАЈА НАКОН ДВА МЕСЕЦА ПОТРЕБНА ЈЕ САГЛАСНОСТ МИНИСТАРСТВА“.

Тако да став 3. гласи: Детету из става 2. овог члана изузетно се може обезбедити домски смештај, УЗ ОДОБРЕЊЕ МИНИСТАРСТВА НАДЛЕЖНОГ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ, ако за то постоје нарочито оправдани разлози, с тим што на смештају не може провести дуже од два месеца. ОДЛУКА О ДАЉЕМ НАСТАВКУ ДОМСКОГ СМЕШТАЈА ДЕТЕТА ПРОВЕРАВА СЕ У ПОСТУПКУ РЕВИЗИЈЕ СВАКА ДВА МЕСЕЦА. ЗА ПРОДУЖЕТАК СМЕШТАЈА НАКОН ДВА МЕСЕЦА ПОТРЕБНА ЈЕ САГЛАСНОСТ МИНИСТАРСТВА.

Члан 19. Нацрта измена и допуна / Члан 54. Закона о социјалној заштити

Предложени нови став 2. се брише.

Предложени нови став 3 се брише.

Члан 55. Закона о социјалној заштити Смештај у прихватилиште

После става 2 додати став 3 „ДЕТЕТУ МЛАЂЕМ ОД ТРИ ГОДИНЕ ИЗУЗЕТНО СЕ МОЖЕ ОБЕЗБЕДИТИ СМЕШТАЈ У ПРИХВАТИЛИШУ, УЗ ОДОБРЕЊЕ МИНИСТАРСТВА НАДЛЕЖНОГ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ, АКО ЗА ТО ПОСТОЈЕ НАРОЧИТО ОПРАВДАНИ РАЗЛОЗИ НЕ ДУЖЕ ОД ЗАКОНСКОГ РОКА КОЈИ ЈЕ ПРЕДВИЂЕН ЗА КОРИШЋЕЊЕ СМЕШТАЈА У ПРИХВАТИЛИШТУ.

Члан 37. Нацрта измена и допуна / Члан 85. Закона о социјалној заштити
Право на увећану и временски ограничену помоћ

Предложени став 6 и 7 допунити тако да гласе: Школовање из става 1. Тачка 3. овог закона подразумева редовно похађање ПРИПРЕМНОГ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА, ОДНОСНО наставе и испуњавање обавеза које су предвиђене планом и програмом установе ИЗ СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА.

Сазнање о школовању детета из става 2 тачка 3 а у смислу претходног става, надлежни орган стиче на основу изјаве о редовном похађању ПРИПРЕМНОГ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА, ОДНОСНО наставе коју под кривичном и

материјалном одговорношћу доставља овлашћено лице установе ИЗ СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА.

Члан 88. Закона о социјалној заштити

Износ и начин утврђивања висине новчане социјалне помоћи.

Тачку 3. изменити тако да гласи: 3) за дете до 18 година – од висине основице 1

Члан 81. Закона о социјалној заштити (корисници новчане социјалне помоћи) – додати став 7 који гласи: „Корисници права на новчану социјалну помоћ могу бити и лица која не поседују личне документе, односно доказ о пребивалишту или боравишту.“

Члан 84. Закона о социјалној заштити - БРИСАТИ

3. Образложење предлога за унапређење (измену или допуну) Нацрта закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити

Члан 6. Нацрта измена и допуна / члан 16а Закона о социјалној заштити

Деца која су измештена из породица често неоправдано дуго остају у систему социјалне заштите, или као корисници домског смештаја или у хранитељству. Недовољно се чини да се ова деца прате и да се припреме услови за њихов повратак у примарну породицу и поновно спајање породице. Неопходно је да се примарној породици пружи адекватна подршка и јачање њених капацитета како би се припремила за повратак детета. То је услуга која мора да се гарантује свој деци на целој територији државе и због тога мора да се финансира са националног нивоа. У складу са тим, Центри за децу, младе и породицу треба да, поред пружања подршке породици која је у ризику од измештања деце, раде и на припреми и оснаживању примарних породица код којих је већ дошло до измештања деце.

Члан 9. Нацрта измена и допуна / Члан 22. Закона о социјалној заштити

Бојимо се да је предложеним законским изменама **пренаглашен комерцијални аспект у систему социјалне заштите** истицањем да се обављање делатности социјалне заштите финансира и **из средстава корисника**. Тиме се губи из вида

суштина социјалне заштите и њених циљева - *одржавати минималну материјалну сигурност и независност појединца и породице у задовољавању животних потреба, створити једнаке могућности за самостални живот и подстицати на социјалну укљученост, предупредити злостављање, занемаривање или експлоатацију, односно отклонити њихове последице.*

Члан 11. Нацрта измена и допуна / Члан 40. Закона о социјалној заштити

Тачка 4.

Рана интервенција, као услуга која пружа подршку породици и детету пре свега, укључује и одређену рехабилитацијску методу која се примењује врло рано како би се ојачале шансе за што бољи развојни исход код мале деце. Процес пружања услуге ране интервенције започиње рођењем детета или по утврђивању развојног ризика, и траје до поласка у школу, а подразумева пружање подршке деци, родитељима, члановима породице кроз информисање, рехабилитацију и саветовање.

Ова услуга је комплементарна са радом развојних саветовалишта у домовима здравља. Ова два система нису и не смеју бити у колизији, јер систем здравствене заштите обавља значајан део „посла“ дајући предност медицинском моделу (успостављања дијагнозе и предлагања и обављања дела третмана и рехабилитације, што је битан део, али само део). Увођењем ране интервенције у систем социјалне заштите, дете би се далеко ефикасније посматрало кроз социјални модел који је оријентисан на дете, његове могућности и начине како да се отклоне препреке у окружењу да дете оствари свој оптимални развој. Управо због тога што обухвата широк спектар начина приступа развојној тешкоћи – коју је развојно саветовалиште претходно дијагностиковало, сагледава могућности детета до развоја његовог пуног (индивидуалног) потенцијала и истовремено одговара на потребе целе породице у ширем друштвеном контексту и у синергији је са подршком у образовном систему. Овакав облик ставља дете и породицу у први план и оријентисан је према ширем социјалном контексту детета, а не према његовој развојној сметњи или инвалидитету. У том смислу представља унапређење механизма за подршку и спровођење предложених мера које су дате мишљењем интерресорних комисија - ИРК.

Постављање ране интервенције као услуге у заједници скраћује се драгоцено време родитеља који лутају од шалтера до шалтера, установе, терапеута.

Породица кроз права и услуге које се нуде у склопу ране интервенције повећава своје капацитете за пружање адекватне подршке развоју детета, а такође као шири циљ исхода таквих програма често се наводи и побољшање квалитета живота целе породице. Стручњаци се слажу да су за рану интервенцију прве три године живота најважније. Рана интервенција дефинише се кроз све облике подстицања оријентисаног према детету и саветовања оријентисаног према родитељима који се

примењују као директне последице неког утврђеног развојног ризика и развојне потешкоће.

Пример из региона: У законски оквир Републике Хрватске рана интервенција је уврштена први пут 2011. године Законом о социјалној skrби који је дефинише као „стручну подстицајну помоћ деци и стручну и саветодавну помоћ њиховим родитељима, укључујући друге чланове породице, усвојитеље, хранитеље, старатеље, код неког утврђеног развојног ризика или развојне тешкоће детета“ (Закон о социјалној skrби, 2012., чл. 91, ст.1).

Тачка 5.

Породицама у ризику су потребне услуге за јачање и подизање њихових капацитета и важно је нагласити да је потребно развијати посебну групу услуга – услуге јачања породица у ризику.

Конвенција о правима детета у својој Преамбули указује да “породици, као основној јединици друштва и природној средина за развој и благостање свих њених чланова а посебно деце, треба да буде пружена неопходна заштита и помоћ како би могла у потпуности да преузме одговорности у заједници, као и да дете, у циљу потпуног и складног развоја личности, треба да расте у породичној средини, у атмосфери среће, љубави и разумевања”. Ово право требало би гарантовати, увек када је то у најбољем интересу детета/деце.

Јачање породица фокусирано је на јачање капацитета родитеља и старатеља за бригу о деци као и на јачање мреже подршке у оквиру заједнице. Деца која већ јесу у високом ризику од губитка родитељске бриге су посебно вулнерабилна и ове породице захтевају интензиван рад, али не би смеле бити занемарене породице које су суочене са вишеструким проблемима и чија би деца могла доћи у висок ризик од губитка родитељске бриге. Превентивни рад са овим породицама је од изузетног значаја будући да би могао да спречи улазак деце у систем социјалне заштите и подржи живот и одрастање деце у окружењу биолошке породице. Породице би требало оснаживати тако да користе расположиве ресурсе, како личне тако и ресурсе заједнице у циљу што самосталније бриге о деци, а све кроз процес планирања развоја породице. Области породичног живота су различите, па је тако потребно развијати различите вештине и стицати знања из различитих области у складу са ситуацијом и проблематиком сваке појединачне породице. Деца имају потенцијал за властити развој, али и право да свој потенцијал остварују у стимулативном и негујућем окружењу. У складу са тим, неопходно је родитељима којима недостају вештине и знања, омогућити доступност услуге јачања породице која ће им помоћи да изграде недостајуће капацитете, мобилишу своје ресурсе и допринесу добробити своје деце и породице.

Члан 17. Нацрта измена и допуна / Члан 52. Закона о социјалној заштити

Став 1 овог члана Закона може се тумачити и тако да се домски смештај обезбеђује ако се не могу обезбедити „дневне услуге у заједници, услуге подршке за самосталан живот, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге“. На овај начин се даје могућност да недостатак дневних услуга буде разлог да се неко издвоји из породице и смести у дом. **Закон не сме у овим случајевима да буде вишезначан и да дозволи могућност за овакво тумачење.**

Став 3. Деца за коју се обезбеди домски смештај су у великом ризику да до краја живота остану на институционалном смештају. Због тога је неопходно обезбедити механизме да се улазак деце у домски смештај спречи. Уколико до уласка и смештаја у дом дође, неопходно је да постоје механизми који ће пратити децу на смештају и да се ОДЛУКА О ДАЉЕМ НАСТАВКУ ДОМСКОГ СМЕШТАЈА ДЕТЕТА ПРОВЕРАВА У ПОСТУПКУ РЕВИЗИЈЕ СВАКА ДВА МЕСЕЦА. ЗА ПРОДУЖЕТАК СМЕШТАЈА. Без сагласности министарства и без поступка ревизије не може се продужити домски смештај.

Члан 19. Нацрта измена и допуна / Члан 54. Закона о социјалној заштити

У складу са политиком чији је приоритет подршка примарној породици, законске измене треба да иду у смеру смањења и укидања смештајних, домских капацитета за децу у процесу трансформације резиденцијалних установа. Законским изменама може се дати рок за трансформацију установа имајући у виду, пре свега, најбољи интерес деце.

Предложени нови ставови чланом 19. Нацрта измена и допуна Закона о социјалној заштити који одређује максимални број корисника по објекту, уместо по установи нису у складу са политиком министарства која је усмерена на деинституционализацију и трансформацију установа за смештај корисника, а која је дефинисана Акционим планом за Поглавље 23. Такође, постоји бојазан да се тиме што се уводи да министар има дискреционо право за одређивање максималног броја корисника по објекту, оставља могућност да се домски капацитети неоправдано повећавају, или да се задржи постојеће стање које није у интересу деце и корисника. Оваква одредба је неприхватљива пре свега јер ће њена примена отворити могућности за додатна примања у резиденцијалне установе, иако су домови већ претрпани. Односно, установе могу проширивати своје капацитете у недоглед изградњом појединачних објеката, или прилагођавањем објеката друге намене за смештај.

Имајући у виду стање у домовима као и обавезе Републике Србије, ова одредба је морала за сврху имати смањивање број корисника по установи, јер појединачни објекти у које се смештају корисници често немају капацитете ни за много мање корисника. Осим тога, говорити о капацитетима појединачних објеката и установа

уопште је проблематично, јер се смањењем капацитета не утиче на суштинске проблеме и не адресира се проблем депривације корисника смештаја и њихових основних права.

Ниједан међународни документ се не бави појединачним објектима, већ установама социјалне заштите, односно институцијама. Препоруке Комитета за права особа са инвалидитетом, Комитета за људска права (ОНСНР), Комитета за права детета, као и препоруке из UPR циклуса (Нови Зеланд) снажно заговарају деинституционализацију. Ово значи постепено смањење броја корисника резиденцијалних установа и њихово укључивање у заједницу. Предложена одредба ни на који начин не утире пут овом процесу; напротив, на својеврстан начин подржава велики број корисника у институцијама. Осим тога, аргумент да је установа правно лице и да са обзиром на то треба одредити број корисника у појединачном објекту, није ваљан из разлога што једна установа социјалне заштите, без обзира на број објеката, има ресурсе – људске, материјалне, финансијске, који служе за задовољење потреба свих корисника, без обзира на величину појединачних објеката. Установа функционише као целина, а не као више фрагментираних делова – појединачних објеката. Остаје потпуно нејасно како се на овај начин обезбеђује хуман и функционални амбијент, посебно када се као најчешћи проблеми у овим институцијама појављују: лош и неиндивидуализовани третман, мали број запослених у односу на број корисника, претерана медијализација, слаба здравствена заштита, хоризонтално и вертикално насиље, ограничење слободе кретања, неадекватна исхрана, мањак личног контакта, слаб приступ деце школовању, строг режим дневних активности итд.

Осим што предложена одредба не доприноси „хуманијем и функционалнијем амбијенту“, промашен је и њен смисао, односно намера са којом се ова одредба доноси. Одредба која ограничава број особа у институцијама треба својим ограничењем да утре пут ка деинституционализацији – заустави нова примања у установе и у исто време подстакне развој услуга у заједници, као једине прихватљиве алтернативе. У супротном, занемарују се права особа – корисника овог вида смештаја, као и обавезе које је држава преузела ратификацијом разних међународних правних инструмената. Ови инструменти не предвиђају успостављање хуманијег амбијента у резиденцијалним институцијама, већ остварење права на живот у заједници, самосталан живот, живот у породичном окружењу, интегритет и слободу личности, поштовање приватности и многа друга права која су ускраћена особама које бораве у овом виду смештаја.

Предложена измена, или задржавање члана 54. у његовом садашњем облику би представљало регресију и поставило питање целисходности ратификације - Конвенције о правима особа са инвалидитетом, Конвенције о правима детета као и решеност Србије да унапређује стање људских права њених грађана.

Овакво решење би такође могло негативно да утиче на процес приступања Србије

Европској унији, иначе првом међудржавном пакту који се придружио једној Конвенцији Уједињених Нација - Конвенцији о правима особа са инвалидитетом.

Премијерка Ана Брнабић, у свом експозеу, најавила је активности које ће омогућити деинституционализацију корисника резиденцијалних установа и препознала нови Закон о социјалној заштити као инструмент којим ће ово бити омогућено (2017. стр. 61). Стога, свако одступање од овог циља представљало би кршење међународноправних обавеза, оглушивање о препоруке међународних уговорних тела и одступање од програма Владе Србије.

Члан 55. Закона о социјалној заштити Смештај у прихватилиште

Имајући у виду да Прихватилиште представља услугу смештаја, неопходно је и у овом случају ограничити могућност смештаја деце млађе од три године и успоставити механизме за бољу контролу и дужину коришћења ове услуге.

Члан 37. Нацрта измена и допуна / Члан 85. Закона о социјалној заштити Право на увећану и временски ограничену помоћ

Припремни предшколски програм је обавезан и саставни део редовног образовања те с тим у вези неопходно је нагласити да се под школовањем подразумева и припремни предшколски програм.

Члан 88. Закона о социјалној заштити

Износ и начин утврђивања висине новчане социјалне помоћи

Имајући у виду трошкове живота које породице са децом имају, посебно породице са децом са тешкоћама у развоју, породице које су сиромашне, неопходно је увећати пондере за децу при обрачуна новчане социјалне помоћи.

Само трошкови школовања представљају велики терет за осиромашене породице и породице које примају новчану социјалну помоћ. Комплекти уџбеника достижу износ у просеку од 16 000 динара. Износи за трошкове ваннаставних активности, екскурзија, свакодневно издвајање за дечију ужину, опрема за физичко васпитање вишеструко превазилазе могућности породица које су сиромашне. Савремена информациона технологија, компјутери су великом броју деце недоступни, а саставни су део образовања и редовног школског програма у оквиру часова Информатике. Породице са децом са хроничним болестима и тешкоћама у развоју имају велике трошкове за лечење, рехабилитацију, а при том често један од родитеља не ради да би могао да се брине о деци.

Све су то разлози који морају да се узму у обзир приликом одређивања основице за новчану социјалну помоћ породица са децом.

Члан 81 (корисници новчане социјалне помоћи)

Имајући у виду положај правно невидљивих лица која због непоседовања докумената не могу да остваре право на материјалну подршку без обзира на стање социјалне угрожености у коме се налазе, потребно је предвидети да право на новчану социјалну помоћ може бити признато и лицима која не поседују документе / или: нису уписана у матичну књигу рођених. Како би се омогућило заснивање месне надлежности у случајевима када су подносиоци захтева лица без докумената, као и у осталим случајевима у којима лице које се налази у стању социјалне угрожености нема пријављено пребивалиште, односно боравиште, потребно је предвидети да се месна надлежност центра за социјални рад изузетно може утврдити и према месту у коме се лице затекло или према месту уобичајеног или фактичког боравишта корисника социјалне заштите. Имајући у виду да су лица која нису уписана у матичне књиге рођених и немају пријављено пребивалиште махом лица ромске националности, усвајање наведеног решења чини се нарочито оправданим и неопходним за превазилажење изразито неповољних услова живота који погађају припаднике ове националне мањине.

Члан 84. Закона о социјалној заштити

Примена одредбе чл. 84 Закона о социјалној заштити у пракси је показала недостатке и несврсисходност овог законског решења. Последица примене ове правне норме су судски поступци у којима се ангажује гломазан судски апарат и праве трошкови поступка без суштинског циља који је у основи сваког парничног поступка, а то је решавање спора насталог у материјалноправном односу између двају субјеката који се појављују у различитим процесним улогама. Овде спора нема, он се фингира, сродник лица из става 1 чл. 84 Закона о социјалној заштити који је према одредбама Породичног закона дужан да учествује у издржавању лица из става 1 чл. 84 Закона о социјалној заштити, најчешће фактички ту своју обавезу већ на неки начин и у некој мери, у границама својих могућности извршава и више од тога није у могућности да даје. Већа давања врло често угрожавају његову и егзистенцију његове деце или других чланова породице то може довести до нарушавања односа између сродника који је дужник издржавања и лица из става 1 чл. 84 као повериоца издржавања. Тако законска одредба односно њена примена у пракси доводи до настајања спорова онде где их првобитно није било, а због примораности лица из става 1 чл. 84 да покрене парнични поступак. Ови поступци се у пракси најчешће завршавају пресудама којима се утврђују минимални износи издржавања што такође јасно указује на чињеницу да се у ситуацији када се као тужилац јавља лице које мора да тужи да би остварило право на новчану социјалну помоћ судски апарат ангажује без правог материјалноправног, животног спора чије

је решавање у основи сваке парнице.

Поменути члан треба да се брише јер се његовом применом беспотребно оптерећују судови, нарушавају се добри породични односи и подносиоцима захтева за новчану социјалну помоћ намеће се терет који је несразмеран у односу на евентуално растерећење које би се могло постићи применом члана 84. Закона.

Овакво законско решење ствара лицима која су врло често на рубу сиромаштва и истински социјално угрожена и искључена непотребне судске трошкове у виду судских такси као и бирократске тешкоће са којима ова лица врло тешко излазе на крај.